
Nepriamy poškodený a uplatniteľnosť jeho nárokov

Mgr. Andrej KOSTROŠ

advokátsky koncipient

Advokátska kancelária JUDr. Jakub Mandelík, s.r.o.

KOSTROŠ, A.: Nepriamy poškodený a uplatniteľnosť jeho nárokov; Justičná revue, 71, 2019, č. 8-9, s. xx – xx.

Inštitút poškodeného zastáva v našom právnom poriadku veľmi dôležité miesto. Aj keď sa jeho postavenie môže javiť ako jednoznačné, v skutkových reáliách jednotlivých prípadov to nie je vždy tak. S osobitným fokusom na nároky prameniace zo zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sa pokúsime v tomto článku priblížiť jednotlivé úskalia, s ktorými sa môžu potenciálni poškodení pri uplatňovaní svojich nárokov na náhradu škody stretnúť. Špeciálnu pozornosť venujeme skupine tzv. nepriamych poškodených.

Injured party has a very significant position in our legal order. Although his position may seem unequivocal, in factual situations of individual cases it is not always so. With a special focus on claims arising from the Act on compulsory insurance of liability arising from the use of a motor vehicle, we will attempt to present in this paper the individual difficulties with which injured parties may be encountered in exercising their claims. Special attention is paid to the so-called indirectly injured party.

Definícia poškodeného

V každodennom toku udalostí dochádza k množstvu prípadov, keď nastáva narušenie bežného chodu vecí s nežiaducim následkom. Pokiaľ je tento rušivý následok objektivizovane vnímateľný a vyjadriteľný, v najširšom poňatí možno tento stav označiť ako škodu. V právnom prostredí sa doktrínálne a judikatúrne stabilizovala aj jej všeobecne uznávaná definícia: „**Škodou** sa rozumie ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného a je objektívne vyjadriteľná všeobecným ekvivalentom, t.j. peniazmi.“ (R 55/1970). Hoci táto definícia svoje explicitné legislatívne vyjadrenie v právnom poriadku Slovenskej republiky nenachádza, jej všeobecná akceptácia nám dáva dostatočný podklad na to, aby sme z nej dogmaticky vychádzali.¹⁾ Podobným spôsobom možno generalizovať aj predpoklady pre vznik povinnosti hradiť škodu, medzi ktoré zaradujeme:

a) protiprávny úkon, resp. právom kvalifikovaná udalosť;

1) K interpretácii pojmu škoda sa v nedávnej rozhodovacej činnosti vyjadroval aj Ústavný súd SR, ktorý pod uvedený pojem jednoznačne subsumoval aj nemajetkovú ujmu: „Občiansky zákonník v § 442 pojem „škoda“ síce priamo nedefinuje, ale vymedzuje ju nepriamo, a to tým spôsobom, že ustanovuje rozsah jej náhrady (nahrádza sa skutočná škoda a ušlý zisk), pričom na § 442 nadväzujú ďalšie ustanovenia Občianskeho zákonníka, ktoré ďalej konkretizujú povahu nárokov na náhradu škody a rozsah ich náhrady. (...) Keďže Občiansky zákonník nie je konzistentný pri používaní pojmov škoda a ujma, nemožno z tejto skutočnosti robiť ďalekosiahle závery v tom smere, že škodou je v zmysle občianskoprávnej úpravy len hmotná (materiálna) ujma. Z uvedeného potom vyplýva, že Občiansky zákonník významovo s pojmom škoda nespája iba materiálnu škodu, čo v okolnostiach danej veci znamená, že z právnej úpravy obsiahnutej v Občianskom zákonníku ani z právnej úpravy obsiahnutej v zákone č. 381/2001 Z. z. nevyplýva nič, čo by bránilo takej interpretácii pojmu „škoda“, ktorý by v rámci svojho obsahu zahŕňal škodu majetkovú, ako aj škodu nemajetkovú.“ (Nález Ústavného súdu SR zo dňa 5. 12. 2018, sp. zn. II. ÚS 695/2017).

- b) vznik škody;
- c) kauzálny nexus;
- d) zavinenie.

Ani splnenie všetkých uvedených predpokladov však povinnosť hradiť škodu neabsolutizujú. K uvedenému sa musí pridať existencia **subjektu zodpovedného za úhradu škody**, ako aj **subjektu oprávneného na prijatie plnenia**. V ideálnom prípade sa tieto osoby prejavujú v pozícii škodcu a poškodeného. Škodcu teda v kauzálnom nexe spôsobil škodu poškodenému, ktorému je povinný uhradiť. Osoby škodcu a poškodeného však v tom-ktorom prípade môžu byť doplnené o ďalšie subjekty, ktoré prinášajú do predmetného deliktuálneho vzťahu nové elementy.

Základnými subjektmi deliktuálneho vzťahu vyplývajúceho zo zodpovednosti za škodu sú **škodca** a **poškodený**. Vzťah medzi uvedenými právnymi subjektmi budeme na účely tohto príspevku označovať ako **tzv. priamu škodu** a poškodenému pridáme adjektívum priamy. Pre lepšiu ilustráciu uvádzame modelovú situáciu, ktorá exemplárne pokrýva všetky segmenty deklarovanej priamej škody:

Pri dopravnej nehode dôjde k stretu vozidiel A a B (predpokladajme, že v oboch vozidlách sa nachádza len po jednej osobe – a vodič automobilu). Dopravnú nehodu preukázateľne zaviniť vodič vozidla A, čím vznikla vodičovi vozidla B okrem majetkovej škody na jeho automobile aj ujma na zdraví.

Subjekty tohto vzťahu sú na prvý pohľad zrejmé. Za škodcu budeme považovať vodiča vozidla A, za poškodeného vodiča vozidla B. V snahe o generálnu definíciu subjektov vzťahu priamej škody však legislatívne (a v zásade ani doktrínálne) vymedzenie nenachádzame. **Škodcu** si tak dovoľíme definovať ako osobu, ktorej protiprávnym úkonom (resp. právom kvalifikovanou udalosťou, za ktorú zodpovedá) bola spôsobená škoda poškodenému.²⁾

Po škodcovi je prirodzene namieste zaoberať sa aj vymedzením osoby **poškodeného**. Jeho definíciu možno v právnom poriadku Slovenskej republiky nájsť vo viacerých predpisoch. Za najobsiahlejšiu si dovoľujeme považovať tú, ktorá je vyjadrená v § 46 Trestného poriadku: „*Poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody.*“ Ďalšie definície nachádzame napr. v zákone o sociálnom poistení, zákone o priestupkoch, zákone o obecnej polícii, zákone o civilnej ochrane obyvateľstva, či v zákone č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o PZP“).³⁾

Spoločným znakom uvedených definícií je skutočnosť, že poškodeného (celkom prirodzene) vnímajú v mantineloch svojej zákonnej pôsobnosti.

Keďže tento článok svojim zameraním primárne spadá do odvetvia civilistiky, ani jedna z nich nemôže byť pre nás postačujúca. Absencia definície poškodeného v základnom občianskoprávnom predpise – Občianskom zákonníku, ako aj jej doktrínálne a judikatúrne prehliadanie nám tak nedáva inú možnosť, ako opätovne pristúpiť k vlastnej špecifikácii pertraktovaného pojmu. Plne zohľadňujúc úvodom citovanú stabilizovanú definíciu škody budeme za poško-

2) Uvedomujeme si, že uvedená definícia nepokrýva všetky varianty vzťahu zodpovednosti za škodu. Na účely príspevku v rámci nastolenej problematiky ju však budeme považovať za korektnú.

3) Posledne enumerovanej definícii budeme v rámci tohto článku venovať ešte osobitný priestor.

deného v rámci civilného práva najširšie považovať toho, komu bola spôsobená objektívne vyjadriteľná majetková alebo nemajetková ujma.

Už na prvý pohľad sa však v jednoznačnej definícii s vyskytnú trhliny v momente, keď do našej modelovej situácie pridáme ďalšie premenné.

Svedkom dopravnej nehody bola zhodou okolností aj priateľka vodiča vozidla B, ktorá sa nachádzala v blízkosti zrážky. Neváhala a okamžite začala s poskytovaním prvej pomoci vodičovi vozidla B, ktorý bol po nehode v ťažkom stave. Z dopravnej nehody si však so sebou „odniesla“ závažné psychické problémy vyžadujúce si odbornú starostlivosť. Pri nehode došlo aj k úniku pohonných hmôt a prevádzkových kvapalín z osobných automobilov, v dôsledku čoho vypukol na neďalekom pozemku požiar. Na túto skutočnosť už v zárodku reagoval obyvateľ susediacej bytovky a za využitia vlastných prostriedkov učinil všetky kroky na zabránenie rozšíreniu požiaru. Vodič vozidla B zostal po dopravnej nehode pripútaný na invalidný vozík a Sociálna poisťovňa mu vypláca príslušné dávky. Vinník dopravnej nehody mal riadne uzavreté povinné zmluvné poistenia.

Ku škodcovi a priamemu poškodenému sa za týchto podmienok v rámci existujúceho deliktuálneho vzťahu pridávajú **ďalšie subjekty** – svedkyňa dopravnej nehody, obyvateľ neďalekej bytovky, Sociálna poisťovňa a poisťovateľ. Kto z nich a za akých podmienok bude mať nárok na náhradu škody? Budú si ho môcť uplatniť priamo voči poisťovateľovi z povinného zmluvného poistenia?

(Ne)majetková ujma a nepriamy poškodený

Pokiaľ sme vodiča vozidla A označili ako škodcu, vodiča vozidla B ako priameho poškodeného a celý predmetný deliktuálny vzťah ako priamu škodu, je potrebné tiež zodpovedať, kedy bude možné hovoriť o nepriamej škode a koho možno považovať za nepriamo poškodeného. V teoretickej rovine možno hovoriť o dvoch schémach vzniku **nepriamej škody**.⁴⁾

- 1) V dôsledku škodovej udalosti vznikne tretej osobe škoda, ktorá má základ vo vzťahu tejto osoby a priameho poškodeného (zákonná alebo zmluvná povinnosť tretej osoby plniť v prospech priameho poškodeného)⁵⁾;

škodca → priamy poškodený → nepriamy poškodený

- 2) v dôsledku škodovej udalosti vznikne náhodne alebo z iného podnetu škoda aj ďalšej osobe (dcéra spácha po znásilnení samovraždu, v dôsledku čoho je otec pripravený o dávky, ktoré poberal).⁶⁾

škodca → priamy poškodený
 → nepriamy poškodený⁷⁾

4) Od nepriamej škody, tak ako je definovaná na účely tohto článku, je potrebné dôsledne odlišovať prípady tzv. nepriamej zodpovednosti, ktorú môžeme v užšom zmysle označiť ako zodpovednosť za konanie inej osoby. Ako príklad uvádzame zodpovednosť osôb vykonávajúcich dohľad nad maloletými a postihnutými duševnou poruchou v zmysle § 422 Občianskeho zákonníka. V angličtine sa pre tento druh zodpovednosti používa termín vicarious responsibility. K tomu napr.: NEYERS, J. W.: A Theory of Vicarious Liability; Alberta Law Review, 43(2), 287 - 326. Dostupné na [www: < https://albertalawreview.com/index.php/ALR/article/view/1254/12431 >](https://albertalawreview.com/index.php/ALR/article/view/1254/12431)

5) Stanovisko občianskoprávného kolégia Najvyššieho súdu ČSSR zo dňa 18. 11. 1970, Cpj 87/70, R55/1971.

6) ELIÁŠ, K.: Občianský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek, § 1 –a 6487; Praha: LINDE PRAHA, 2008, s. 976.

7) V tejto súvislosti sa s odkazom na zahraničnú odbornú spisbu zvykne hovoriť aj o tzv. prenesených škodách, ktoré s nepriamymi škodami tvoria podzložku tzv. čistých majetkových škôd. CSACH, K.: Kauzálny nexus v judikatúre SR vo vzťahu k profesijnej zodpovednosti; Sborník Karlovarské právnické dny, 22/2014, s. 147 a nasl.

Pre zodpovedanie otázky nárokovateľnosti náhrady nepriamych škôd je potrebné zohľadniť teoretickú klasifikáciu škody (ujmy) vo všeobecnosti. V zmysle judikatúry a právnej vedy možno zjednodušene rozlišovať medzi **nemajetkovou škodou** a **majetkovou škodou**.⁸⁾ Z tohto členenia vychádza v § 530 aj navrhovaná rozsiahla novela Občianskeho zákonníka. Ako sa uvádza – v koherencii s nami uvedenými skutočnosťami – v dôvodovej správe k novele, zákonodarcu má záujem pristúpiť k legislatívnemu zastrešeniu pojmu škoda v dôsledku nekonzistentnosti „(...) *normatívneho používania tohto pojmu v civilnoprávných predpisoch*.“ Možnosť odškodnenia nepriamych poškodených tak bude variovať (aj) v závislosti od toho, či im bola spôsobená nemajetková alebo majetková ujma:

a) nemajetková škoda – v zmysle platnej právnej úpravy v zásade existuje zhoda na povinnosti škodcu nahradiť priamemu poškodenému škodu, ktorá spadá do jeho majetkového portfólia (najčastejšie dochádza k náhradám podľa § 444 a nasl. Občianskeho zákonníka). Čo však v prípade, keď si túto škodu uplatní osoba nami definovaného nepriameho poškodeného (v rámci modelovej situácie žena, ktorá utrpela psychickú traumu)? Odpoveď na túto otázku v doterajšej judikatúre nebola vyčerpávajúco zodpovedaná; vychádzajúc z historicko-komparatívneho pohľadu však možno konštatovať, že uvedený druh škody (v literatúre označovaný aj ako tzv. ujma odrazom) bude možné odškodiť výlučne pokiaľ sa prejaví v medicínsky objektivizovateľnom následku na zdraví poškodeného. Otázka adekvátnej príčinnej súvislosti⁹⁾ z hľadiska zodpovednosti škodcu za takúto nepriamu škodu však nie je súdnou judikatúrou zatiaľ výslovne upravená. Iná situácia však nastáva, pokiaľ náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka požadujú **blízke osoby poškodeného**. V súlade so zaužívanou judikatúrnou praxou možno konštatovať, že v tomto prípade súdy pristupujú aj k odškodneniu nepriamych poškodených, pokiaľ v dôsledku škodovej udalosti došlo k smrteľnému alebo obzvlášť závažnému následku na zdraví priameho poškodeného. Na túto prax kontinuálne nadväzuje v § 590 aj návrh novely Občianskeho zákonníka, ktorá explicitne zakotvuje právo osôb blízkych poškodenému na náhradu nemajetkovej škody, ktorá vyvažuje ich duševné strasti. Novela tieto osoby kvalifikuje ako tzv. sekundárne obeť.

Uplatnenie z PZP

Uplatniteľnosť nároku poškodenej (z nášho modelového prípadu) v rámci krytia PZP vinníka dopravnej nehody vyplýva, podľa nášho názoru, z § 4 ods. 2 zákona o PZP.¹⁰⁾ Keďže zákon o PZP hovorí všeobecne len o poškodenom, neexistuje dôvod, prečo by poškodenie zdravia spôsobené v kauzálnom nexe s dopravnou nehodou nemalo byť odškodnené z PZP vodiča vozidla A. Pokiaľ by sa ujma poškodenej dala klasifikovať aj v zmysle ustanovení o ochrane osobnosti a nárok uplatniť podľa § 13 Občianskeho zákonníka. V tomto prípade je esenciálny

8) FEKETE, I. Občiansky zákonník. Veľký komentár. 2. zväzok; Bratislava: Eurokódex, 2015, s. 751.

9) K teórii adekvátnej príčinnej súvislosti poskytuje rýchly prehľad napríklad rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 24. 3. 2011, sp. zn. 28Cdo/3471/2009, alebo podrobnejšie príspevok prof. Dulaka v časopise Právny obzor 6/2017.

10) Poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené a preukázané nároky na náhradu

a) škody na zdraví a nákladov pri usmrtení,

b) škody vzniknutej poškodením, zničením, odcudzením alebo stratou vecí,

c) účelne vynaložených nákladov spojených s právnym zastúpením pri uplatňovaní nárokov podľa písmen a), b) a d), ak poisťovateľ nesplnil povinnosti uvedené v § 11 ods. 6 písm. a) alebo písm. b) alebo poisťovateľ neoprávnene odmietol poskytnúť poisťné plnenie, alebo neoprávnene krátil poskytnuté poisťné plnenie,

d) ušlého zisku.

názor Najvyššieho súdu SR publikovaný v Zbierke stanovísk NS SR pod č. **61/2018**: „Škodou pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná.“ V tomto prípade je však okruh subjektov legitimovaných na náhradu škody *expressis verbis* limitovaný na pozostalé obete dopravnej nehody. Aj v súvislosti s pripravovanou novelou Občianskeho zákonníka však nevidíme dôvod na to, aby sa poisťné krytie nevzťahovalo aj na preživších poškodených (napr. matka ťažko zraneného syna).

b) Majetková škoda. Okrem nemajetkovej ujmy sa v našom modelovom prípade vyskytujú aj subjekty, ktoré si môžu uplatniť nárok na náhradu materiálnej škody – obyvateľ bytovky, ktorý pomáhal zamedziť vzniku nebezpečnej situácie za pomoci vlastných prostriedkov a Sociálna poisťovňa, ktorá poskytovala príslušné dávky sociálneho poistenia. Za týchto okolností je zrejmé, že oba uvedené subjekty disponujú nárokom uplatniteľným priamo voči škodcovi – vodičovi vozidla A. Obyvateľ bytovky bude môcť svoj nárok právne podoprieť o § 419 Občianskeho zákonníka¹¹⁾; priamy nárok Sociálnej poisťovne pramení z § 238 zákona o sociálnom poistení¹²⁾. V ďalšom sa preto zameriame na uplatniteľnosť nároku z PZP vinníka.

Uplatnenie z PZP

- i. *Sociálna poisťovňa – priamy nárok Sociálnej poisťovne za náhrady vyplatených dávok voči poisťovateľovi vyplýva z § 4 ods. 3 zákona o PZP¹³⁾. Je však dôležité uviesť, že toto ustanovenie je súčasťou zákonného textu až od 1. 4. 2007; dovtedy bol nárok Sociálnej poisťovne súčasťou § 4 ods. 2 zákona o PZP. Od tohto dátumu tak Sociálna poisťovňa už v predmetnom vzťahu nevystupuje ako poškodený, ale jej nárok na náhradu poskytnutých dávok voči poisťovateľovi možno považovať za **regresný**. To však nič nemení na dispozícii Sociálnej poisťovne byť aktívnou legitimáciou priamo voči poisťovateľovi v zmysle § 15 zákona o PZP (pozri napr. rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 5. 10. 2017, sp. zn. 3Co/271/2016, rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 26. 1. 2017, sp. zn. 16Co/318/2016).*
- ii. *Obyvateľ susedného bytového domu – bez akýchkoľvek pochybností zostáva, že uvedený subjekt vynaložil náklady pri odvracaní škody (hoci na cudzom majetku) spôsobenej vodičom A, v dôsledku čoho ho možno považovať za poškodeného. Ako je to však s jeho priamym nárokom voči poisťovateľovi v zmysle § 15 zákona o PZP?*

V dimenziách uvedeného ustanovenia disponuje priamym nárokom voči poisťovateľovi len poškodený, ktorý je definovaný na účely zákona o PZP. Podľa § 2 písm. g) zákona o PZP za po-

11) Paragraf 419 Občianskeho zákonníka: „Kto odvracal hroziacu škodu, má právo na náhradu účelne vynaložených nákladov a na náhradu škody, ktorú pritom utrpel, aj proti tomu, v koho záujme konal, a to najviac v rozsahu zodpovedajúcom škode, ktorá bola odvrátená.“

12) Paragraf 438 ods. 1 zákona o sociálnom poistení: „Sociálna poisťovňa má právo voči tretím osobám na náhradu škody, ktorá jej vznikla výplatom dávok v dôsledku ich zavineného protiprávneho konania; výšku škody preukazuje Sociálna poisťovňa potvrdením príslušnej organizačnej zložky Sociálnej poisťovne o výške vyplatených dávok.“

13) Paragraf 4 ods. 3 zákona o PZP: „Poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil príslušným subjektom uplatnené, preukázané a vyplatené náklady zdravotnej starostlivosti, nemocenské dávky, dávky nemocenského zabezpečenia, úrazové dávky, dávky úrazového zabezpečenia, dôchodkové dávky, dávky výsluhového zabezpečenia a dôchodky starobného dôchodkového sporenia, ak poistený je povinný ich nahradiť týmto subjektom.“

škodeného možno považovať toho, „*kto utrpel prevádzkou motorového vozidla škodu a má nárok na náhradu škody podľa tohto zákona*.“ Podčiarknutá časť právnej normy nás hermeticky uzatvára do normatívneho rádia zákona o PZP. Paragraf 4, upravujúci rozsah poistenia zodpovednosti, vymedzuje osobu poškodeného tak limitujúco, že nami uvedený subjekt nemožno podradiť pod žiadny z normovaných nárokov.

Napriek tomu, že v právnej teórii sa vyskytujú aj opozitné myšlienky (napr. PETRULÁK, M. – ŠULÍKOVÁ, M.: Poistné zmluvy. Praha: C. H. Beck, 2012), zastávame názor, že pre danú konklúziu neexistujú žiadne odôvodniteľné predpoklady. Pre lepšiu ilustráciu pridávame do skutkového stavu nášho modelového príkladu ďalšiu ingredienciu.

Na pozemku, ktorému hrozila škoda, pestoval majiteľ (osoba odlišná od vodiča A a B) už niekoľko rokov vzácnu odrodu rastlín. Trhová hodnota v čase dopravnej nehody dosahovala hodnotu niekoľkých desiatok tisíc eur.

Uvedený skutkový stav by v rámci akceptácie gramatického znenia zákona o PZP vytvoril situáciu, kedy by obyvateľ bytovky, ktorý za vynaloženia vlastných prostriedkov zabránil vzniku mnohonásobne vyššej škody, **nemal žiaden nárok na odškodnenie z PZP** vinníka dopravnej nehody. Naopak, pokiaľ by neprikročil k zabráneniu škody, vlastník pozemku by svoj nárok mohol uplatniť v rámci normatívneho krytia § 4 ods. 2 písm. b) zákona o PZP. V konečnom dôsledku by tak spôsobená škoda bola v oveľa menšom rozsahu (čo by ostatne aj znížilo náklady poisťovateľa), napriek tomu by zakročovateľ nemohol svoj nárok uplatniť voči príslušnému poisťovateľovi.

Obdobná situácia by nastala, keby bol na zabránenie škodovej udalosti povinný ďalší subjekt (bez ohľadu na to, či by mu táto povinnosť vyplynula zo zákona alebo na základe zmluvy s primárnym poškodeným). V dôsledku činnosti tretieho subjektu, ktorý v plnom rozsahu odstránil (hroziacu) škodu, nevznikla majiteľovi škoda žiadna. Zasahujúci subjekt však prirodzene musel pri svojej činnosti vynaložiť vlastné majetkové prostriedky. Môže možnosť uplatnenia nákladov z PZP zahatať skutočnosť, že takýto subjekt nemožno považovať za poškodeného v zmysle zákona o PZP?

So vznikom škody sa za splnenia podmienok uvedených v úvode tohto článku viaže aj vznik pohľadávky poškodeného na náhradu škody. Všetky uvedené potenciálne pohľadávky majú pôvod **v totožnom protiprávnom správaní škodcu**-poisteného – majú svoju skutkovú aj časovú súvislosť. Ďalším dôležitým faktorom je, že vzťah medzi poisteným a poisťovateľom má nezanedbateľný **ekonomický základ**. Je v záujme poisteného aj poškodeného, aby vzniknutá škoda bola odškodnená v rámci poistného krytia (v prípade povinného zmluvného poistenia sa k tomu pridáva aj verejný záujem zákonodarcu, aby boli škody odškodňované v čo najväčšom rozsahu). Možno preto považovať za plne súladné s princípom distributívnej spravodlivosti, aby bol nárok všetkých uvedených subjektov hrađený z PZP vinníka dopravnej nehody. V kontexte uvedeného si dovoľujeme poukázať na nález Ústavného súdu ČR zo dňa 9. 10. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3009/17: „*Ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľka de lege lata nemá (priamo) právo na plnenie z poistnej zmluvy, ale má, s ohľadom na to, že je osobou, ktorá všetko financuje (a teda z toho očakáva prospech), záujem na tom, aby bolo z poistnej zmluvy plnené v jej prospech*.“ V podobnom duchu sa vyjadruje aj Krajský súd v Banskej Bystrici, ktorý považuje za **súladné so zásadou poctivého obchodného styku**, aby poisťovateľ poskytol náhradu škody aj nepriamo poškodenému (rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa

27. 9. 2018, sp. zn. 43Cob/64/2018). Naše úvahy doktrínálne podporuje aj „bradaté“ dielo Karola Planka¹⁴⁾, v ktorom autor uznáva, že poistený je síce povinný na náhradu škody, ale poisťovním si zabezpečil, aby túto škodu zaňho nahradila poisťovňa. V zmysle uvedených skutočností preto možno považovať za plne súladné s legitímnymi očakávaniami účastníkov súkromnoprávných vzťahov, aby bolo poskytnuté plnenie z PZP aj nepriamym poškodeným tak, ako sme to definovali v predchádzajúcich riadkoch. Naše úvahy však vzhľadom na absenciu dostatočného množstva judikatúrnych a doktrínálnych stanovísk musia v tomto prípade zostať v polohe právnoteoretickej úvahy. Tá je však dostatočne podporená eurokonformným autonómym výkladom pojmu škoda v zmysle motorových smerníc. Z neho vychádzal aj Najvyšší súd SR pri už spomenutom prelomovom rozhodnutí (R 61/2018) o dôvodnosti nároku pozostalých – nepriamo poškodených – na náhradu nemajetkovej ujmy. Zastávame názor, že súčasná situácia vytvára príležitosť na to, aby súdne authority pristúpili k podobnému vymedzeniu limitov aj pre nepriamo majetkovo poškodených. Aktívna legitímácia aj nepriamo majetkovo poškodeného by v tomto prípade mala prameniť z ustanovení zákona o PZP z dôvodu kauzálneho pôvodu pohľadávky, ktorý možno vidieť v protiprávnom konaní poisteného. Nárok nepriamo poškodeného je navyše podporený zákonným zmocnením v zmysle § 419 Občianskeho zákonníka. Uvedené platí o to viac, pokiaľ je zabránené vzniku škody na veci aj vo verejnom záujme (napríklad na cestnom telese v zmysle § 43 zákona o cestnej premávke). Pokiaľ má právo na náhradu nákladov poistený, tento fakt musí byť zachovaný aj v prípade uplatňovania nároku poškodeného v prípade nesplnenia zmluvnej alebo zákonnej povinnosti poisťovateľa. Z uvedeného dôvodu by preto poškodený žalobca, podľa nášho názoru, mal poisťovateľa pasívne legitimovať na základe ustanovení zákona o PZP. Len v takomto prípade bude môcť poisťovateľ účinne uplatňovať svoje prípadné zákonné nároky voči poistenému.

V súvislosti so samotnou existenciou škodovej pohľadávky si dovoľujeme záverom poukázať na (v európskom práve) uplatňovanú **zásadu hospodárskej kontinuity**. V najširšom zmysle táto zásada vyjadruje, že za protisúťažné konanie môže byť pokuta uložená akémukoľvek subjektu, ktorý je z ekonomického hľadiska totožný so subjektom, ktorý porušil právo hospodárskej súťaže. V tejto súvislosti zastávame názor, že ekonomická kontinuita nároku na náhradu škody by sa nemala uplatňovať len na subjekt škodcu, ale rovnako aj na samotného poškodeného. Inými slovami, pokiaľ sú v rámci konkrétnej škodovej (poistnej) udalosti účelne vynaložené náklady na jej odstránenie či limitáciu, tieto majú byť nahradené nielen vlastníkovi poškodenej veci (priamemu poškodenému), ale aj subjektu, ktorý škodu odvrátil (nepriamemu poškodenému).

Záver

Aj napriek existujúcemu legislatívnemu, judikatúrnemu a (do značnej miery aj) doktrínálnemu vákuu zastávame názor, že náhrada majetkovej ujmy vzniknutej v súvislosti s prevádzkou motorového vozidla by mala byť poskytovaná v rámci PZP aj tzv. nepriamym poškodeným. V tomto prípade by mala náhrada majetkovej ujmy nepriamo poškodených sledovať osud náhrady nemajetkovej ujmy nepriamo poškodených tak, ako ju judikatúrne ustálili najvyššie súdne authority (Súdny dvor Európskej únie, Ústavný súd SR a Najvyšší súd SR). Vyslovujeme presvedčenie, že zodpovední poisťovatelia k týmto náhradám v značnej miere z rôznych dôvo-

14) PLANK, K.: *Poistenie občanov: Právne problémy*; Bratislava: Obzor, 1989.

dov pristupujú aj za súčasného *status quo*. Napriek tomu sa v súlade s požiadavkou právnej istoty javí ako žiaduca novelizácia normatívneho textu zákona o PZP. V rámci nej by bolo namieste **rozšíriť definíciu škody** v zmysle § 4 predmetného legislatívneho aktu o nový segment škody – účelne vynaložené náklady vzniknuté v súvislosti s predchádzaním škode alebo odstraňovaním vzniknutej škody. Týmto spôsobom by nepriamo poškodení bez akýchkoľvek pochybností spadali do krytia PZP a v zmysle § 15 zákona o PZP by *expressis verbis* disponovali priamym nárokom na náhradu škody voči poisťovateľovi. Preukázanie jednotlivých nárokov by potom bolo v plnej réžii subjektov práva. Uvedomujúc si existenciu viacerých (a snáď aj naliehavejších) „medzier“ v právnom poriadku Slovenskej republiky však očakávame odpovede na nami predložené otázky primárne v judikatúre súdov, resp. v odbornej spisbe.